ומנורה בצפון והא תני השלחן[א] היה נתון מחצי הבית ולפנים משוך (א)מן הכותל ב' אמות ומחצה כלפי הצפון ומנורה בנגדו בדרום מזבח הזהב היה נתון [א]באמצע הבית חולק את הבית מחציו ולפנים [ב] משוך *קימעא כלפי (צפון) חוץ וכולהן היה[ג] נתון משליש הבית ולפנים עשר מנורות עשה שלמה שנאמר [1]ויעש את מנורת הזהב עשר כמשפטו ויתן בהיכל ה' מימין וה' משמאל אין תימר חמש בצפון וחמש בדרום והלא אין המנורה כשירה אלא בדרום שנאמר [2]ואת המנורה נוכח השלחן על ירך המשכן תימנה מה ת"ל חמש מימין וחמש משמאל אלא חמש מימין מנורתו של משה וחמש משמאלה אעפ"כ[ד] לא היה מבעיר אלא של משה בלבד שנאמר [3]ומנורת הזהב ונרותיה לבער בערב בערב ר' יוסה בי ר' יהודה אומר על כולן היה מבעיר שנא' [4]ואת המנורות ונרותיהם לבערם כמשפט לפני הדביר זהב סגור והפרח והנרות והמלקחים זהב הוא מכלות זהב הן[ה] כילו זהבו של משה תני רב יהודה בשם אסי היה שלמה נוטל אלף ככרי זהב ומכניסן לכור ומוציאן עד שהוא מעמידן על א' לקיים מה שנאמר [5]ככר זהב טהור עשה אותה וגו' תניא[ו] אמר רבי יוסי בי רבי יהודה מעשה במנורת זהב שעשה משה במדבר והיתה יתירה דינר זהב והכניסוה לכור שמונים פעם (ב)ולא חסרה כלום ויאות עד דלא יקום על ברריה הוה חסר סגין מן דו קיים על ברריה לא חסר כלום:

הלכה ד מתני' [ג]שלשה[ז] עשר שופרות היו במקדש וכתוב עליהן תקלין חדתין ותקלין עתיקין קנין וגוזלי עולה עצים ולבונה זהב לכפורת ששה[ח] לנדבה תקלין חדתין שבכל שנה ושנה ועתיקין מי (ג)שלא הביא אשתקד שוקל לשנה הבאה קנין הן תורין וגוזלי עולה הן בני יונה כולן עולות דברי ר' יהודה וחכ"א קנין אחד חטאת וא' עולה גוזלי עולה כולן עולות האומר[ט] [ג]הרי עלי עצים לא יפחות משני גזירין לבונה לא יפחות מקומץ [ד]זהב לא יפחות מדינר זהב ששה לנדבה מה היו עושין בה [ה]לוקחים בה עולות הבשר לשם ועורות לכהנים זה[י] מדרש דרש יהוידע כהן גדול [6]אשם הוא אשום אשם לה' זה הכלל כל שהוא בא משום חטאת ומשום אשמה ילקח בהן עולות הבשר לשם והעורות לכהנים נמצאו שני כתובין קיימין אשם לה' ואשם לכהן ואומר [7]כסף אשם וכסף חטאת לא יובא בית ה' לכהנים יהיו: **גמ'** תניא[כ] אמר ר' יהודה לא היה שופר של קינין בירושלם מפני התערובות שמא תמות אחת[ל] ונמצאו דמי חטאות מיתות מעורבות בהן והתניא[מ] האשה שאמרה הרי עלי קן (ד)מביאה דמי קן ונותנתו בשופר ואוכלת

קרבן העדה

בדרום: **ומנורה בצפון.** ל"ג: **משוך מן הכותל בשתי אמות כלפי צפון.** שיהיו שני כהנים הנושאים ב' סדרים הולכין זה בצד זה ותוס' גורסין משוך ב' אמות ומחצה: **באמצע הבית.** היינו באמצע ההיכל כשלא נחשב בית קדשי קדשים עמו ההיכל ארכו ארבעים ובית קדשי קדשים ארכו עשרים אמה והמזבח היה עומד בתחלת עשרים אמה של ההיכל המערביים: **משליש הבית.** של צד מזרח: **ולפנים.** לצד מערב והיינו כשנחשב בית קדשי קדשים עמו: **הוא מכלות הזהב.** פסוק הוא בד"ה וקמפרש מהו מכלות הזהב וקאמר שהן כולו של זהב סגור שהיה לשלמה שהרי עשר מנורות עשה ולכל אחת היה צריך אלף ככר כדמסיק: **לקיים מה שנאמר.** במנורת משה ככר זהב טהור וגו': **ה"ג מעשה במנורת** המקדש שהיתה יתירה על מנורה שעשה משה במדבר דינר זהב והכניסוהו לכור פ' פעמים ולא חסר הלא ממשקלה: **ופריך ויאות.** בתמיה וכי כך הוא והלא עינינו רואות כשנותנין זהב בכור כלא הוא נחסר: **ומשני עד דלא יקום וכו'.** כשעדיין לא קים הזהב על ברירותיה שלא נצרף כל צרכו נחסר ממנו אבל כשכבר נצרף כל צרכו לא נחסר ממנו כלום אפי' מכניסין אותה לאש כמה פעמים:

הלכה ד מתני' תקלין חדתין. שבו נותנין שקלי שנה זו וכשמגיע זמן התרומה הגזבר מוציא כל שקלים שבשופר ונותנן ללשכה כדי שיתרמו מהם והשני כתוב עליו תקלין עתיקין ומי שלא הביא שקלו בשנה זו מביא בשנה שלאח"כ ונותנו לשופר והגזבר נוטלם ונותנם בשירי הלשכה והג' כתוב עליו קינין והן תורין גדולים והד' גוזלי עולה והן בני יונה הקטנים וכולן עולות אבל לקיני חובה לא היה שופר כדמפרש בגמרא: **עצים.** המתנדב עצים למערכה נותן דמיהן לתוכו: **לבונה.** המתנדב לבונה נותן דמיו לתוכו: **זהב.** המתנדב זהב נותנו שם או דמי שויו והוא לכפורת כלומר לכלי שרת שהמזרקות נקראים כפורי זהב בעזרא ובד"ה לפי שהכהן מקנח בהן אצבעו בין הזאה להזאה שהשיריים שבאצבעו פסולים: **ששה.** שופרות הנותרות הן לנדבה ובגמרא מפרש: **האומר הרי עלי עצים.** סתם: **לא יפחות משני גזירין.** כאותן שמסדרין על המערכה ושיעורן מפורש בגמ': **לא יפחות מן קומץ.** שזהו שיעור הלבונה הבאה עם המנחה ובגמרא מפרש מנ"ל ודוקא המתנדב סתם אבל אם רצה להביא אפי' קורט של לבונה מביא: **זהב.** המתנדב זהב סתם לא יפחות מדינר זהב: **אשם הוא אשום אשם לה'.** וקשיא רישא לסיפא דאשם הוא משמע בהווייתו יהא כהלכתו שהוא נאכל לכהנים ואשם לה' משמע שכולו לה' ודרש יהוידע הכהן כל שהוא מותר חטאת ואשם ילקח באותו המותר עולות נמצא ב' הכתובים קיימים אשם לה' הבשר ואשם לכהנים העורות והיכן מצינו מדרש זה ביהוידע כסף אשם וכסף חטאת לא יובא בית ה' לכהנים יהיו וא"א לומר דכסף שקדם לשם חטאת ולשם אשם יהא לו הכהנים אלא ה"ק יעשו ממנו דבר שיהא בו הכהנים והיינו עולות שהעורות לכהנים: **גמ' לא היה שופר של קיני.** חובה כגון זב וזבה ויולדת שיתנו לתוכו מעות כמו שהיו שופרות לקן נדבה כדתנן במתני': **מפני התערובות.** שמא תמות אחת מאותן שנתנו מעות בשופר והו"ל מעות חטאת שמתו בעליה מעורבין עם הכשרות והכל פסולין והולכין לים המלח: **ה"ג ומפני האשה שיש עליה לידה או זיבה מביאה דמי קן וכו'.** כ"ה ברמב"ם פ"ק מהל' מחוסרי כפרה: **אבל באומרת הרי עלי קן.** שיהיו עולות והרא"ש לא הגיה כזה: **ונותנתו בשופר.** שכתוב עליו קינין ודמי

ריבב"ן

מתני' י"ג שופרות היו במקדש. וכולן פיהן צר כדי שלא יוכל אדם להכניס ידו בפנים ולגנוב מן הכסף וכולהו מפרש למאי אצטריכו. עצים ולבונה גרסי' וברוב ספרים כתוב ללבונה ועצים הוא דהא כל אחד ואחד יש לו שופר בפני עצמו ולבונה לבד ועצים לבד כדתני ואזיל. וזהב לכפורת לשון כפורי זהב פי' מזרקים ולמה נקרא שמם כפורי ע"ש שמקנחין ידיהם מן הדם כדאמרי' בגיטין [דף נו ע"א](א) בגוזלאדן בעי לכפורי ידיה בההוא גברא. ששה לנדבה לקיץ המזבח: **מתני' קינין.** הן תורין גוזלי עולה הן בני יונה אבל שופר לקיני חובה לא בעי ר' יהודה והטעם כדאיתא בפ' הוציאו לו (דף נה:) דשמא ימות א' מהן נמצאו כל המעות שבשופר הולכות לים המלח כי היכי דאמרינן בחטאת שמתו בעליה דאזלא למיתה הכי נמי מעות שהופרשו לחטאת ומתו בעליהן הולכות לים המלח ופריך התם ונברור ד' זוזי ונשדי בים' והנך לישתרו ר' יהודה לטעמיה דלית ליה ברירה כדאמר בעירובין [דף לז] מדתני אין: **וחכ"א קינין הן קיני חובה אחד לעולה ואחד לחטאת ורבנן לא חיישי למיתה.** גוזלי עולה בין תורין בין בני יונה כולן עולות נדבה: **שני גזירין.** מפורש ביומא פ"ב (דף כו.) תניא ר"ש בן יוחאי אומר מנין לתמיד של בין הערבים שטעון שני גזרי עצים בשני כהנים שנאמר וערכו עצים על האש וערכו שנים אם אינו ענין לתמיד של שחר שהרי כבר נאמר ובער עליה הכהן עצים בבקר תנהו ענין לתמיד של בין הערבים ואמרינן בפרק בתרא דמנחות (דף קו) ת"ר קרבן מלמד שמתנדבין עצים וכמה שני גזירין וכן הוא אומר והגורלות הפלנו על קרבן העצים ותניא בתוספתא בפרק [ג' דמכילתין] האומר הרי עלי עצים מביא דמי שני גזרין ונותן לשופר והכהנים מקבלין אותן ולוקחין בהן עצים ומקריבין אותן ע"ג המזבח ונאותין בהן ואין מועלין ואם הקריבן בחוץ פטור אבל אם אומר שני גזירין של עצים אלו לגבי מזבח הכהנים מקבלין אותן ממנו ומקריבין אותן ע"ג המזבח ואין נאותין בהן ומועלין בהן ואם הקריבן בחוץ חייב דברי ר' וחכ"א אם הקריבן בחוץ פטור ואלו ואלו הולכין ללשכת העצים: **קומץ לבונה.** כדתנן בפרק בתרא דמנחות ה' קמצין הן: **האומר הרי עלי לבונה לא יפחות מקומץ.** המתנדב מנחה יביא עמה קומץ לבונה. המעלה את הקומץ בחוץ חייב שני בזיכי לבונה טעונין שני קומצין: **זהב לא יפחות מדינר זהב.** ופריך בפרק בתרא דמנחות ודלמא נסכא א"ר אלעזר דאמר מטבע ודלמא פריטי פריטי דדהבא לא עבדי אינשי. תניא בתוספתא בפ' בתרא [דמכילתין] האומר הרי עלי לבונה מביא דמי מלא קומץ לבונה ונותן לשופר והכהנים מקבלין אותו ולוקחין מהן לבונה ומקריבין אותו ע"ג המזבח. האומר הרי עלי זהב מביא דמי דינר זהב ונותן לשופר והכהנים מקבלין אותו ולוקחין בהן זהב ועושין אותן רקועי פחים צפוי למזבח: **ששה לנדבה.** מפרש בפרק בתרא דמנחות ששה כנגד מי אמר ר' חזקיה כנגד ששה בתי אבות הכהנים שיהא להם שלום זה עם זה ר' יוחנן אמר מתוך שהנדבה מרובה תקנו להם שופרות מרובין כדי שלא יתעפשו המעות ועירי אמר כנגד פר ועגל ואיל וכבש וגדי כולן קן נדבה ודמיהן ידועין פר מביא מנה עגל מביא חמשה סלעים איל מביא ב' סלעים כבש מביא סלע הכי איתא בפרק בתרא דמנחות אבל לגדי ושעיר לא מצינו דמיהן ושמא דמיהן כאיל וכבש ור' אילא דאמר קטן והביא גדול לא יצא אם נדר להביא עגל והביא פר לא יצא להכי אצטריך לכל אחד ואחד שופר בפני עצמו שאם מערבן והביא פרים מכל המעות לא יצא ידי נדרו מי שנדר עגל בר פדא אמר כנגד פרים אילים וכבשים ושעירים ומותרות והמעה דהיינו קולבון פרים פר חטאת של צבור שאבדו והפרים אחרים תחתיהן ירעו עד שיסתאבו וימכרו ויפלו דמיו לאותו שופר אילים אשם גזלות ומעילות שעירים שעיר הרגלים כבשים אשם נזיר ואשם מצורע והכי לא מערבו עם מותר גזלות ומעילות דאלו בני שנה ואלו בני שתים ואלו באים לכפר ואלו באין להכשיר וכולן אם אבדו והפרים אחרים תחתיהן ירעו עד שיסתאבו וימכרו ויפלו דמיהן כל א' א' לשופרו. והמותרות כגון הפרים מעות לכל אלו ונותרו כגון שהחלו הבהמות ושמואל אמר כנגד מותר חטאת ומותר אשם ומותר אשם נזיר ומותר

משנת אליהו

הסוגיות ועי' תוס' שם (נ"ו א') ד"ה כל ול"מ כ' ד"ה מזרח ס"י עי' רמב"ם פ"ג מהל' בית הבחירה הלכה י"ב: **ה"ג ומזבח הזהב באמצע משוך כלפי חוץ.** ולא גרס רבינו כלפי חוץ קימעא שכן הוא בתוספתא פ"ב דיומא והכי דייקא הסוגיא דקאמר דכולן היו נתונין משליש הבית ולפנים א"כ לא היה משוך לחוץ וכ"ה לשון הרמב"ם פ"ג מהל' ב"ה הלכה י"ו ומשוך לחוץ ר"ל כלפי חוץ וכ"מ בתוספתא שם וכ"מ ברש"י ביומא שם שלא הזכיר קימעא וגם לחוץ משמע חוץ דשלחן דמשה דנקט שלחן ומנורה ומזבח היה יכול למשך יותר אבל לא הי' משוך משאר השלחנות וגי' הספרים חולק לא הבית כי שיעור הוא: **ולא חסר כלום.** תנן השלחן כתב בגליון וגמ' דידן הגי' והעמידו על ככר והיינו דפריך שם ומי חסר כולי האי ככר ככל פעם והא מעובדא דמנורת בית המקדש משמע דלא חסר כולי האי אבל כיון מיחסא חסר והיינו הספיה דינר והכה במבוכין דקאמר יאות עד דלא קאים כו' אבל כשמתבר הרבה לא חסרה כלום ויפמא גם הדינר ולכן לא הויה לינו כשוגין הגי' הבבלי דמשמע דחולק

תקלין חדתין

וגם שם מתניתין למנחות (ק"ז א') כוותיה דרבי ולאו אורחא דירושלמי להאריך בפלפולא שלא אליבא דהלכתא: ה"ג **תני השלחן היה נתון מחצי הבית ולפנים משוך מן הכותל ב' אמות ומחצה.** שההיכל היה ארכו מ' אמה כדכתיב והבית אשר בנה שלמה וגו' ומאותן מ' היה עשרים בדביר כדכתיב ולפני הדביר עשרים אמה וגו' וההיכל ארבעים כדכתיב ארבעים באמה היה הבית הוא ההיכל לפנים והשולחנות היו נתונין בעשרים אמה של היכל של צד הדביר והיא מחציו ולפנים חציו דהיכל שהוא מ': **משוך כו'.** מן הכותל לפנים: **ב' אמות ומחצה.** כדי שיהיו הכהנים הנושאים ב' סדרים יכולין להלך זה בצד זה כדאמרי' במתני' דמנחות שהיו מסדרין בג"א ולהילוך ב' כ"א בעינן ב' אמות ומחצה כדאמרינן גבי בדי ארון במנחות שם: **ומנורה כנגדו בדרום.** כדכתיב את המנורה נכח השלחן וגם כן היתה משוכה מן הכותל דרומית ב"א ומחצה כ"ה ביומא שם: **ומזבח הזהב באמצע משוך כלפי חוץ.** לצד חוץ וברייתא זו למ"ד מזרח ומערב מונחים וכדכתבו התוס' במנחות שם: **וכולן היו נתונין משליש הבית ולפנים.** כשתחשוב כ' דדביר גם כן אז הוו שלמהות כולן משליש הבית וכדמוקי בבבלי שם: **כילו וזהבו של שלמה.** במנחות (כ"ט א') פריך התם והכתיב וכל כלי כו' אין כסף נחשב בימי שלמה למאומה ומשני זהב סגור קאמרינן: **מכניסן לכור כו' על א'.** לכל מנורה עשה כן וכ"ה במנחות שם והכי דייקא קרא זהב טהור אותה: ה"ג **במנורת מקדש.** וכ"ה במנחות שם וגי' הספרים סיכום ניכר: **ולא חסרה כלום.** וקאמר שלא תקשי ממה שאמרו שהיה חסר

ככל פעם הרבה דוהו עד דלא קאים על בירורו אבל כשקאים על בירורו לא חסר כלום: **מתני' חדתין.** שקלי שנה זו היו מטילין לשם וכשמגיע זמן התרומה הגזבר מוציא כל השקלים שבשופר ונותנן ללשכה כדי שיתרמו מהם: **עתיקין.** של אשתקד ומהן ניתנין לשירי לשכה: **תורים.** גדולים: **בני יונה.** קטנים: **קינין.** כולן עולות אבל לקיני חובה לא היה שופר ובגמרא מפרש טעמא דר"י: **עצים לא יפחות.** עצים סתם ב' גזירין כמו שהיו במערכה וכדמפרש בגמרא: **לא יפחות מקומץ.** שז[illegible] ליה מנ"ל: **זה מדרש דרש כו'.** לשון רבי[illegible] דנדבה היא כולו לגבוה כמו הקדש כד"ה [illegible] בית ה' ולא למזבח משום העשר אבל זה [illegible] שיאכלו הכהנים מנדבה דאף עולות מידות [illegible] כו'. לקיני חובות כמו זב וזבה ויולדת. ש[illegible] מבעלי הקינין שנתנו בשיפר: **תמות.** שמתו [illegible] עם הכשרות וכולן ילכו לים המלח: **והתניא** [illegible] בעירובין (ל"ג א') ושם בגמרא הגירסא הא[illegible] בשופר וטובלת ואוכלת בקדשים לערב והי"[illegible] קן מלידה או מזיבה ושואלת מה תעשה אי ת[illegible]

מסורת הש"ס

א) יומא לג ב, כ) מנחות לח ב, ג) שם לט א, ד) שם כט א, ה) עיין מנחות כט א וירושל' יומא פ"ד הלכה ד ומדרש חזית פ' עמודיו עשה כסף, ו) יומא נה ב תמורה כג ב, ז) מנחות קד א קו ב תמורה כג ב, ח) מנחות קו ב, ט) זבחים קג א [תמורה כג ב], י) ער' יומא נה א, כ) ער' עירובין לב א, ל) מכן, מ) לפנינו שם ליתא לשון זה גבי מירון דפדריה טיטוס לגור את ירושלים ועיין רש"י במנחות ד' ז ע"ב והגהות מהרי"כ ז"ל שם.

◆

עין משפט
נר מצוה

יט א מיי' פ"ג מבית הבחירה הל"ז:
כ ב מיי' פרק ב משקלים הל"ב:
כא ג מיי' פט"ז ממעה"ק הל"ב:
כב ד מיי' פרק ב מערכין הל"ט וכב"מ:
כג ה מיי' פרק ה מפסח"ק הל"ט:

◆

נוסחת הבבלי

(א) מן הקרן כו' כו' היה באמצע כו' על צלע המשכן כו' לבער בערב ד"ה בר"י כו' כילו והבו של שלמה כו' ר"י בשם אסי כו' במנורת [מקדש שהיתה יתירה על מנורה שעשה משה במדבר דינר זהב והכניסוהו כו': (ב) שלא שקל אשתקד כו': (ג) מביאה דמיהן ונותנת כו' ר' יוסי בר ביבין א"ר כו' כ"מ כו' א"ר אליעזר מתני' כו' בלשנה גרימה ר"ם אמר מנין כו':

◆

הגהות הגר"א

[א] ה"ג ומזבח הזהב היה נתון באמצע מושך כלפי חוץ וכולן היו נתונים משליש הבית ולפנים כצ"ל והשאר שבינתים נמחק. וכ"ה בתוספתא פ"ב דיומא והכי דייקא הסוגיא שם ע"ש וכ"ה ברמב"ם פ"ג מהלכות ב"ה הל"ו ע"ש. וכ"מ ברש"י ביומא שם שלא הזכיר קמעא וגם לחוץ משמע חוץ דשלחן דמשה דנקט שלחן ומנורה ומזבח היה יכול למשוך יותר אבל לא היה משוך משאר השלחנות וגי' הספרים חולק את הבית כי שיעור הוא: [ב] גמ' דידן הגי' והעמידו על ככר [illegible]

◆

גליון הש"ס

[א] היינו ממנורה של משה אבל שאר המנורות משוכות חוץ מן המזבח ולכך אמרו ביומא דמזבח מגע ברישא דלא היה מבעיר אלא בשל משה [illegible] אפשר לישב דברי הרמב"ם [illegible]

◆

תורה אור השלם

1. וַיַּעַשׂ אֶת מְנֹרוֹת הַזָּהָב עֶשֶׂר כְּמִשְׁפָּטָם וַיִּתֵּן בַּהֵיכָל חָמֵשׁ מִיָּמִין וְחָמֵשׁ מִשְּׂמֹאול׃ דברי הימים ב ד ז
2. וְשַׂמְתָּ אֶת הַשֻּׁלְחָן מִחוּץ לַפָּרֹכֶת וְאֶת הַמְּנֹרָה נֹכַח הַשֻּׁלְחָן עַל צֶלַע הַמִּשְׁכָּן תֵּימָנָה וְהַשֻּׁלְחָן תִּתֵּן עַל צֶלַע צָפוֹן׃ שמות כו לה
3. וּמַקְטִרִים לַיְיָ עֹלוֹת בַּבֹּקֶר בַּבֹּקֶר וּבָעֶרֶב בָּעֶרֶב וּקְטֹרֶת סַמִּים וּמַעֲרֶכֶת לֶחֶם עַל הַשֻּׁלְחָן הַטָּהוֹר וּמְנוֹרַת הַזָּהָב וְנֵרֹתֶיהָ לְבָעֵר בָּעֶרֶב בָּעֶרֶב כִּי שֹׁמְרִים אֲנַחְנוּ אֶת מִשְׁמֶרֶת יְיָ אֱלֹהֵינוּ וְאַתֶּם עֲזַבְתֶּם אֹתוֹ׃ דברי הימים ב יג יא
4. וְאֶת הַמְּנֹרוֹת וְנֵרֹתֵיהֶם לְבַעֲרָם כַּמִּשְׁפָּט לִפְנֵי הַדְּבִיר זָהָב סָגוּר׃ וְהַפֶּרַח וְהַנֵּרוֹת וְהַמֶּלְקַחַיִם זָהָב הוּא מִכְלוֹת זָהָב׃ דברי הימים ב ד כא
5. כִּכָּר זָהָב טָהוֹר עָשָׂה אֹתָהּ וְאֵת כָּל כֵּלֶיהָ׃ שמות לז כד
6. אָשָׁם הוּא אָשֹׁם אָשַׁם לַיְיָ׃ ויקרא ה יט
7. כֶּסֶף אָשָׁם וְכֶסֶף חַטָּאוֹת לֹא יוּבָא בֵּית יְיָ לַכֹּהֲנִים יִהְיוּ׃ מלכים ב יב יז